

Utbildningsnämnden

Fördjupad studie om gymnasieelevernas syn på skolan

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Utbildningsnämnden beslutade år 2018 att en studie skulle genomföras i syfte att få en fördjupad bild av gymnasieelevernas syn på skolan och särskilt vad som ligger bakom de försämrade resultaten på vissa områden som framkommer i de årliga elevenkäterna. Det gäller delaktighet och inflytande, stimulans och utmaningar samt återkoppling på resultat och lärande. Den nedåtgående trenden är inte unik för Nackas gymnasieskolor utan gäller även för Stockholms läns gymnasieskolor som helhet.

Två forskare vid Luleå Tekniska Universitet har genomfört studien och skrivit en rapport om sina iakttagelser. Sex gymnasieskolor i Nacka har deltagit i studien. Rapporten visar på upplevelser av såväl positiv som negativ karaktär och även elevernas önskingar och visioner hur de skulle vilja att skolan ska vara. Det är en mångfacetterad och nyansrik bild av elevers och lärares upplevelser som framkommer.

Ärendet

Utbildningsnämnden beslutade den 7 juni 2018 att en studie ska genomföras i syfte att få en fördjupad bild av gymnasieelevers syn på skolan och särskilt belysa vad som ligger bakom de försämrade resultat som framkommer på vissa områden i de årliga enkäterna till eleverna i årskurs 2. Det gäller områdena delaktighet och inflytande, stimulans och utmaningar samt återkoppling på resultat och lärande. Enkäten görs av samtliga elever i Stockholms län och resultaten har även försämrats inte bara i Nacka utan i Stockholms län som helhet.

Uppdraget till utbildningsdirektören var att studien ska ge en ökad förståelse för missnöjet på viktiga områden i skollagen och läroplanerna så som elevernas upplevelser av delaktighet och inflytande, stimulans och utmaningar och återkoppling på studieresultat och lärande. Studien ska också visa på förklaringar till resultaten.

Två forskare vid Luleå universitet, Eva Alerby och Erica Hagström, fick uppdraget att genomföra studien och har färdigställt en rapport om sina iakttagelser ”Förhandlingar, uppgivenhet och blåbärets area – en studie av gymnasieelevers upplevelser av skolan i Nacka kommun”. Rapporten bifogas tjänsteskrivelsen.

Sex av Nackas kommunala och fristående skolor har deltagit med 130 elever och nio lärare från Samhälls-, Natur-, Ekonomi-, Bygg- och anläggnings-, Teknik- och Mediaprogrammet samt Estetiskt program. Som underlag till rapporten har eleverna fått lämna skriftliga reflektioner men även enskilda elevintervjuer och fokusgruppssamtal har genomförts. För att spegla elevernas upplevelser har enskilda lärarintervjuer och fokusgruppssamtal med lärare har genomförts. Resultaten presenteras på en övergripande gruppnivå och exemplifieras med utsagor från enskilda elever och lärare. Forskarna relaterar också sina resultat till tidigare forskning på området.

Nedan sammanfattas forskarnas rapport i korthet utifrån de tre delområdena.

Delaktighet och inflytande

Forskarna konstaterar att elevernas upplevelse av om det är svårt eller lätt att vara delaktiga och ha inflytande i skolan, varierar. Det finns en spännvidd mellan elever som upplever att det är svårt att göra sin röst hörd och de som har lätt att göra det. Skolorna använder formaliserade vägar som enkäter och omröstningar i klasser för eleverna att göra sina röster hörda.

Eleverna upplever att de har möjlighet att påverka i förhållande till sin lärare. När makten ligger bortom lärarens direkta handlingsutrymme, blir det svårare för elever att påverka sin situation. Enskilda lärare bemöter elevernas behov och önskningar utifrån sitt specifika handlingsutrymme. Återkommande elevröster menar att de inte kan påverka den psykiska och sociala miljön, hälsa och värdegrundsfrågor i relation till skolledningen. Känslan hos eleverna är att de får vara med och påverka ”saker som inte är så viktiga”, men även motsatt bild framkommer.

Det eleverna ofta vill ha inflytande över är examinationerna, det kan handla om form och när i tid examinationerna ska ske. Och val av bedömningsform ses som det främsta området som eleverna kan ha inflytande över och i viss mån tidsaspekten. Det upplevs däremot som svårt att ändra upplägg när det gäller betygssättning och innehåll, ändra en kort deadline och antal examinationer per vecka. Men det framkommer också att eleverna upplever att de har möjlighet att påverka och ha inflytande. Det är oftast på elevernas initiativ som reellt inflytande sker.

Eleverna förstår att det finns begränsningar i vad de kan och ska ha inflytande över i skolan, vilket också framkommit i tidigare forskningsstudier.

Stimulans och utmaningar

Eleverna upplever det som meningsfullt att vara i skolan när de lär sig nya eller intressanta saker. Det finns även ett fokus riktat mot nytta och framtiden. Kunskapens nyttovärde upplevs av eleverna som viktigt, något som ger mening och riktning men även som rent instrumentellt (betyg och behörighetsgivande). Elever och lärare är fokuserade på betyg och eleverna upplever att de koncentrerar sig på betygssystemet istället för på kunskap och lärande. Några elever uttrycker även tankar om ett orättvist betygssystem. I intervjuerna framkommer det att eleverna längtar efter kunskap snarare än betyg.

Eleverna beskriver att det är viktigt att lärare är bra på att vara lärare. Lärarna ska ha ett starkt intresse för sitt ämne och sina elever. Lärarnas betydelse för att eleverna ska uppleva skolan som meningsfull och stimulerande är tydlig. När lärarna är mindre engagerade minskar elevernas motivation.

Lärarna å sin sida betonar att det centrala i läraryrket är mötet mellan lärare och elev. Deras huvudsakliga uppdrag är att vara med eleverna – det är läraren som är den kritiska meningsbäraren för kunskap och lärande. Resultaten i studien visar också på att pedagogiska relationer, eller bristen på dem, är avgörande för hur eleverna upplever sin skolsituation.

Lärarna menar även att det finns någon eller några elever i varje klass som inte får tillräcklig stimulans och utmaningar av skolan då de inte hinner med att individualisera. Lärarna upplever att många elever är införstådda med detta och accepterar situationen med viss uppgivenhet.

Återkoppling på studieresultat och lärande

Återkoppling på studieresultat och lärande är sammanflätat med Stimulans och lärande. Skolan upplevs som meningsfull när eleverna får återkoppling på sina studieresultat; särskilt när hårt arbete lönar sig, eleverna får bra resultat eller verkligen har tillägnat sig kunskapen. Ett flertal elever betonar lärarens betydelse, det eleverna kan och gör ska synas och uppmärksammas. Återkoppling måste också ske i anslutning till bedömningen och med en motivering till bedömningen. Flertalet elever önskar en mer kontinuerlig och personlig återkoppling – muntlig återkoppling föredras framför skriftlig. Brist på återkoppling utgör en kraftfull betydelse i relationerna mellan lärare och elever och medför en känsla av meningslöshet.

Såväl elever som lärare ger en bild av upplevd stress. Lärarna menar att de är hårt styrda av yttre ramar (tidsplanering, läroplan, kursplaner, betygssystem etcetera) och upplever en stark tidspress och stress. Möjligheter till tid för det kollegiala samtalet saknas ofta men efterfrågas. Skolans höga tempo och omfattande kursinnehåll (utöver prov etcetera) bidrar till brist på tid och rum för kollegiala samtal.

Utbildningsenhetens kommentarer

Rapporten visar på en mångfacetterad och nyansrik bild av skolan där både positiva och negativa bilder ges. Utbildningsenheten har bjudit in Nackas gymnasierektorer och andra nyckelpersoner till ett seminarium med forskarna. Tanken med seminariet är att diskutera om skolorna känner igen sig i de bilder som rapporten visar på och vad som krävs för att bryta trenden av elevernas negativa upplevelser.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet har inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Skollagen och läroplanerna är tydliga med skolans demokratiska uppdrag och vilka krav som ställs på skolan för att till exempel eleverna ska kunna vara delaktiga och ha inflytande över sin utbildning. Elevernas upplevelser enligt elevenkäten är att de i lägre utsträckning har inflytande, får återkoppling och stimuleras i skolarbetet, vilket också styrks av forskningsrapporten.

Bilaga

Forskningsrapport "Förhandlingar, uppgivenhet och blåbärets area – en studie av gymnasieelevers upplevelser av skolan i Nacka kommun" av Eva Alerby och Erica Hagström, Luleå Tekniska Universitet

Carina Legerius
Enhetschef
Utbildningsenheten

Jill Salander
Utbildningsexpert
Utbildningsenheten